

színezetűek, túl magánjellegűek, nemegyszer – úgy tűnik – inkább érdekességük, sőt érdekes hangzásuk miatt említődnek, mint bármi másért, például, hogy közös emlékeket idézzenek fel bennünk, ehhez túl szubjektívek. Ez a szöveg is jellegzetesen túlcsoportul, gyakoriak az öncélú szóasszociációk – Spanyolországról a spanyolcsizma, a spanyol gallér jut eszébe – a hasonló szavak – dog, dög, dong – játékos sorozata, de kedveli a különös hangzású szavakat is, ez esetben ilyen az ispotály, a lénea, a copf stb. Tolnai a különös tárgyak kedvelőjéből – ahogy elsősorban prózája mutatja – a különös szavak kedvelőjévé is lesz, s ez amennyire invenciózus lehet, legalább annyira magában rejtje az öncélúság veszélyét is, amint erre a *Paripactrom* figyelmeztet.

Fontos előadás, félő azonban, hogy részben önhibájából visszhangtalan, kellő siker nélkül marad.

GEROLD László

KÉPZŐMŰVÉSZET

BENES JÓZSEFRŐL

Benes József már művészi pályája kezdetén szembeszállt azokkal a törekvésekkel, melyek az élet idillikus részéből kívántak meríteni. Pedig vidékünkön igen nagy igény volt, már-már fölfokozott igény van még ma is mindarra, ami gyöngéd, bájos, érzelmességében megkapó, békés hangulatot áraszt. A letérdelgetett, méltóságuktól megfosztott, találmokra megtizedelt és megfélemlített emberek vonzódnak mindahoz, ami elfeledtetni velük sérelmüket, ami paradicsomi derűt árasztva az élet napos oldalára emlékezteti őket . . .

És nem igaz ám az, hogy közösségünk keveset áldoz a kultúrára, a művészetekre – a képzőművészetre! Tán még többet is áldoz rá, mint amennyi a lehetőségeiből adódna; az viszont más kérdés, hogy miért szaporodhattak el otthonainkban a vadvirágos mezőket, pipacsos csendéleteket ábrázoló, idillikus hangulatú festmények.

Benes József is, aki Bajmokon született, és 1959-ben szerzett oklevelet a belgrádi Képzőművészeti Akadémián, tájképekkel kezdte művészi pályafutását az ötvenes évek végén. Sorsa Zentára irányította, abba a kisvárosba, mely együtt él a Tiszával, melyben az emberek naponta ellenőrzik azt, hogy mit művel a Tisza. Benes is figyelte és festette a Tiszát. Ő nem azt kereste a Tiszában, ami látványos, ami szívet melengető, ami idillikus. Ő a sáros, iszapos partokat, az egymásra rakódó, egymásba gyűrődő rétegeket figyelte; mindazt, ami a legkevésbé fölemelő, ami lehúzza a Tiszában.

Benes nem a Tiszát akarta megfelelő optikai arányokkal ábrázolni: ő a Tisza ürügyén akart valami fontosat közölni velünk, ami sikerült is neki.

Aztán az egyik éjszakai élményének hatására végtelenbe nyúló végtagokkal ruházta föl figuráit. Az autó fényzórója elé állva árnyékunk a ködös éjszaka végtelenjébe nyúlunk – ez a vizuális élmény is ugyanúgy csak ürügy volt a számára, mint ahogy annak a fűzőbe szorított női testnek a látványa is ürügyül szolgált neki ahhoz, hogy a

linómetszetek és szitanyomatok hosszú során át eljusson gúzsbakötöttségünk egyéni vizuális megjelenítéséig.

Így jutottak szóhoz a fűzők, a zsinegek, a szíjak Benes József festményein, grafikáin. Azok a fűzők, zsinegek és szíjak, melyekkel már születésünk előtt bevarrják szemünket, szánkat: nyiladozó érzékszerveinket; azok a szellemi fűzők, zsinegek és szíjak, melyeket jól ismer a XX. század Közép-Európájának megrendszabályozott, cselekvési szabadságában meggátolt, politikával megnyomorított embere.

Benes Józsefet távozásra kényszerítette a hetvenes évek kizárólagossága: az akkori kultúrpolitika áldozataként hagyta el vidékünket, távozott Magyarországra.

Benes József művészlepi életünk egyik meghatározó egyénisége volt; több jelentős nemzetközi díj birtokosa, alapító tagja a makói művésztelepnek.

Jelenleg Kecskeméten él és alkot.

TARI István

GULYÁS GIZELLA FESTMÉNYEI

Gulyás Gizella nemcsak alkotóművész, hanem elméleti szakember is. Életrajzából kiténik, hogy egyformán járatos a rajzpedagógiában s annak különböző területein (óvodáskortól a felnőtt oktatás módszertanáig). De művészettörténet és esztétika különböző elméleti problémái sem idegenek számára. A néprajzi vonatkozású kérdések is szintén érdeklődési körébe tartoznak, és a felsorolt területeken gyakorlati és elméleti munkát is végez. Mindezeket szükségesnek tartottam megemlíteni, mert mint alkotásait láttán kiténik, mind a pedagógiai munkásság módszeressége, mind az elméleti munka elemző karaktere, festői, alkotói munkájában is tükröződnek. Mert egységbe ötvöződik nála a tudományos igényű analízis és szintézis vágya és a rendszerteremtés pedagógiai módszeressége is.

Gulyás Gizella elemző-értelmező festészetet művel. Az érzéki, konkrét látványt (pl. virágparafrázisok), az organikus valóságot tördeli szét vagy szeleteli fel, egy új valóság geometriai rendjébe szintetizálva azt. Ezzel új összefüggést és tartalmi jelentést is adva az eddig természetelvű formáknak. Szétbontja a tárgyi formát, megfosztja tárgyias jellegétől, áttemelve azokat egy új téri, ritmikai dimenzióba, egy absztrakt képi rendbe, és itt már a tér, a mozgás (az idő) mint a két legnagyobb képzőművészeti rendezőelv kerül előtérbe. Az érzéki benyomások esetlegességeit egy intellektuális képi struktúra váltja fel. Az objektív, empirikus tárgyi-természeti valóság rendjét egy szubjektív alkotói képzelet teremtő rendje, formálja, alakítja át.

Gulyás Gizella munkásságának, alkotói gondolkodásának egy másik fontos területe az „anyag” viselkedési és fakturális problémái. A véletlenszerű, esetleges, formailag kaotikus vagy csak laza formaszövedék szükségszerű renddé alakítása, áttekinthető struktúrává való szervezése. E munkák folyamán jut el a felfedezéshez, a rátaláláshoz, az előre ki nem gondolható festői értékek megtalálásához, új esztétikai lehetőségek felismeréséhez. Ez a folyamat adja majd neki a felismerés új örömeit, a rácsodálkozás boldog élményét. Azt a semmi mással nem pótolható boldogságot, amikor az anyag mint szövetségesnek felfedi titkait. Így egy nyitott világ érzékletes